

Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій, енергоджерел і матеріалів призвели до революційних змін у житті суспільства. Людство вступило в епоху науково-технічної революції, що посилило антропогенний вплив на природу.

Цей вплив має суперечливий характер. У ньому переплітаються позитивні й негативні явища. З одного боку, вдосконалення технологій і розширення виробництва сприяють більш повному задоволенню потреб людей, раціональному користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування і т. ін. З іншого - забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар землі, погіршується стан здоров'я людей тощо.

Зростаючі потреби суспільства і виробництва обумовлюють подальше прискорення темпів науково-технічного прогресу. Цілком зрозуміло, що чим вищий історичний етап розвитку суспільства, тим більшою мірою стан природного середовища детермінується цілепокладаючою людською діяльністю.

Проблеми екологізації міжнародних відносин узагалі та міжнародного науково-технічного й економічного співробітництва щодо охорони навколишнього середовища зокрема вперше були висунуті на Стокгольмській конференції ООН з охорони природи, яка відбулася у 1972 р.

Наприкінці ХХ ст. людство опинилося у пастці гострих екологічних проблем власного соціально-економічного розвитку. Кількісне та якісне нарощування обсягів енергоречовинного обміну між суспільством і природним середовищем через прискорення темпів науково-технічного прогресу, залучення до господарського обороту дедалі більшої маси природних ресурсів, зростання масштабів природокористування й посилення антропогенного тиску на довкілля – все це створило напружену ресурсо-екологічну ситуацію – критичну з огляду на відтворювальні, асиміляційні та відновлювальні можливості біосфери.

Дані ООН свідчать, що майже 900 млн. осіб нині мешкають у посушливих регіонах нашої планети, де відбуваються процеси інтенсивного опустелювання та виснаження природних ресурсів. Соціально-економічні й екологічні втрати при цьому оцінюються в 40 млрд. дол.: зокрема, для країн Азії – 21 млрд., Африки – дев'ять, Північної Америки та Австралії – по три, Європи – 1 млрд. дол. Приблизно 100 країн зазнають негативного впливу опустелювання, причому 81 з них належать до слаборозвинутих, де населення потерпає ще й від злиднів, хвороб, голоду тощо.

Сьогодні забруднення навколишнього середовища завдає серйозної матеріальної шкоди національним господарствам майже всіх країн світу. Щорічні збитки від деградації природи оцінюються (у відсотках від ВВП): 0,4–2 – у розвинутих країнах (СІЛА, ФРН, Велика Британія, Нідерланди, Японія); 3–5 – у державах Східної Європи; 6–15 – у країнах СНД (зокрема в Україні – 10–15); 6–18 – у країнах «третього світу» (Нігерія, Буркіна-Фасо, Ефіопія тощо).

Зоною екологічного лиха визнана й Україна. Взагалі серед європейських країн наша держава має найвищий інтегральний показник антропогенних навантажень на природне середовище практично на всій території. Величезних розмірів тут набрали забруднення повітряного басейну, водних і земельних ресурсів, а також деградація ґрунтів і водойм. Майже все населення України споживає неякісну питну воду, забруднені продукти харчування. Як наслідок спостерігається стійка тенденція до депопуляції. За останні вісім років кількість населення зменшилася на 1,8 млн. осіб.

Загальне завдання полягає в тому, щоб сформувати на планеті єдиний екологічно безпечний господарсько-економічний простір, який буде основою розвитку всіх країн світу. Це, по-перше, потребує від кожної держави глибинних структурних, техніко-технологічних й організаційних змін у суспільному виробництві, радикальної перебудови макроекономічної політики, вдосконалення зовнішньоекономічних зв'язків та здійснення в перспективі заходів у сферах руху капіталів, валютних коштів, оптимізації балансів інвестицій і заощаджень тощо з урахуванням глобальності еколого-економічних чинників. А по-друге, це передбачає узгоджене міжнародне науково-технічне та економічне співробітництво, що спирається на інтеграцію сил, ресурсів і коштів з метою успішного вирішення глобальних екологічних проблем.

Прогнозування перспектив у галузі екології не викликає реальних сподівань на раціональне природокористування. Насиченість території України промисловими комплексами шкідливо впливає на екологічну ситуацію в країні.

Отже, екологічні проблеми мають соціально-економічне підґрунтя. Огляд світової екологічної ситуації це наочно підтверджує. Генезис екологічних проблем слід розглядати крізь призму розвитку саме суспільних відносин, складовою частиною яких, безперечно, є ієрархічна багатокомпонентна система відносин «людина-природа»

Науковий керівник: д.е.н., проф. Ілляшенко С. М.

* Робота виконана за д-б темою "Розроблення механізму впровадження екологічних інновацій" № 012v001378